

Ενα οδοιπορικό σε πόλεμο και ειρήνη

Η βιβλιοκριτική του καθηγητή Θανάση Διαμαντόπουλου για το αυτοβιογραφικό βιβλίο «Το μόνο της ζωής τους ταξίδι» του Ηλία Μαγκλίνη, το οποίο αφηγείται την ιστορία χιλιάδων Ελλήνων που ποδήμησαν στη Μικρασιατική Εκστρατεία

Στο έργο αυτό, που εντάσσεται στην «επετει-
ακή βιβλιογραφία» του 2022, ο **Ηλίας Μα-
γκλίνης** προσπαθεί να ανασυστήσει τα γε-
γονότα του φοβερού 1922 απευθυνόμενος στον
-και «επικοινωνώντας» με τον- παππού του **Νίκο
Μαγκλίνη**, τον οποίο ουδέποτε γνώρισε. Επιχει-
ρεί δε να φανταστεί, να πιθανολογήσει και τελικά
να «αναπλάσει» την πολεμική διαδρομή, τα βιώ-
ματα και τα ανδραγαθήματα του αποδέκτη του
λόγου του μαζί με τα επίσης πιθανολογούμενα
αισθήματα, ερωτήματα και «φαντάσματά» του.
Δεν ξέρω πόσο ευτυχές είναι το αποτέλεσμα αυ-
τής της απεύθυνσης στον άγνωστο παππού, ούτε
κατά πόσο η συγκεκριμένη προσέγγιση θα μπο-
ρούσε να δώσει στο εγχείρημα χαρακτήρα με-
γάλης λογοτεχνίας. Αυτό, αντθέτως, που κατά την
ταπεινή άποψή μου δίνει στο έρ-
γο τεράστια αξία (και λογοτεχνι-
κή και σε σημαντικό βαθμό ιστο-
ρική) είναι η παράθεση αποσπασ-
μάτων εκ πηγών -καταγραφών
εν πολλοίς που έκαναν παρατη-
ρήσεις του δράματος ή/και «δρά-
στες της “μικρής” ιστορίας», δη-
λαδή απλοί στρατιώτες κατά το
πλείστον- που αναδεικνύουν με
συγκλονιστικό τρόπο την άγρια
βαρβαρότητα του πολέμου και
ειδικά αυτήν του μικρασιατικού
μετώπου. Δεν μπορώ να ξέρω
αν αυτά δίνουν στο όλο έργο
την αξία των αντιπολεμικών αρι-
στοτεχνιών του **Ερνέστ Χέ-
μινγκουэй** ή του **Στράτη Μυριβή-
λη**, αλλά οπωσδήποτε αυτό που
εισπράττει ο αναγνώστης σε αρ-
κετά σημεία είναι διανοητικά, ακό-
μη και αισθη-
τικά θα έλεγα, διεγερτικό. Μια από τις τεράστι-
ες πιστεύω, αρετές του βιβλίου είναι η καταγρα-
φή -χωρίς φυσικά να αποσιωπώνται αντίστοιχες
ωμότητες των Τούρκων- των αδιανόπτων φρικα-
λεοτήτων επί του άμαχου πληθυσμού του ελλη-
νικού εκστρατευτικού σώματος (κάτι που συμβάλ-
λει στην κατάρρευση του μύθου πως το έθνος μας
είχε πάντα τον ρόλο του θύματος και ουδέποτε
του θύτη, αποδεικνύει δε πως διαχρονικά ανα-
μάρτητα συλλογικά υποκείμενα δεν υπάρχουν,
επιτρέποντας μια σφαιρικότερη πρόσληψη της
ιστορικής πραγματικότητας). Ετσι, ενώ στο ιστο-
ρικό υποσυνείδητο της φυλής μας έχει ασφα-
λώς καταγραφεί η νυρπόληση του χριστιανικού
μαχαλά της Σμύρνης, ο αναγνώστης διευκολύ-
νεται να αντιληφθεί πώς ένιωσε η άλλη πλευρά
από προηγούμενες πυρπολήσεις τουρκικών πό-
λεων, με τους κατοίκους τους εμποδίζομενους να
τις εγκαταλείψουν. Σχεδόν, δε, νιώθει κανείς την
ταίκνια από το σούβλημα Τούρκων μαχητών ή
αμάχων, ενώ «ακούει» τους πυροβολισμούς μέ-
σα στους κόλπους των πολυ-βιασμένων γυναι-

κών ή «βλέπει» τα κομπολόγια που φτιάχτηκαν
από τις αποκοπέιες θηλές των μαστών τους. Τα
περισσότερα από αυτά βάσει (περι)γραφών Ελ-
λήνων κληρωτών ή αξιωματικών!

Επιπρόσθετα αναδεικνύονται...

❶ Η διαχρονική διαφθορά του ρωμεικού: Κατά
τον **Σταύρο Σαράφη**, όταν ανέλαβε σπιστής οι
συνάδελφοί του τον παρότρυναν να κλέβει και
αυτός για να μη φανεί η ρεμούλα τους...

❷ Ο μαζωλισμός τόσο του **Ξενοφώντα Στρα-
τηγού** όσο και του **Βίκτωρα Δούσμαν**: ο τελευ-
ταίος ζητούσε επέκταση του μετώπου έως 60 κι-
λιόμετρα... ανατολικά της Αγκυρας! («Θέλει
να φτάσωμεν έως την Περσίαν», του είπε τότε
ο **Θεοτόκης**...).

❸ Η υποκριτική μαρτυρολογία
των Ελλήνων κομμουνιστών για
τα όποια βασανιστήρια επέβα-
λαν οι δικτατορίες Μεταξά (κυρί-
ως μουρουνόλαδο) και συνταγ-
ματάρχων, που χωριούν μπου-
στά σε ό,τι αυτοί έκαναν στους
αρχειομαρξιστές...

❹ Η ανευθυνότητα των τότε κυ-
βερνήτων που εμφάνιζαν τον
βασίλιά να «αναδεικνύει» τις
φωνές των φαντάρων «εις την
Αγκυρα», όταν -πέραν των μα-
ζικών αυτοτραυματισμών- το
σύνθημα που κυριαρχούσε ήταν
«απόλυσις»!

❺ Αλλά και μια δυνατή περιγρα-
φή -μεταφέρεται συγκλονιστικό
κείμενο του **Θανάση Βαλτινού**-
νυκτερινής ονείρωξης φαντάρου
με την... από χρόνια νεκρή ξαδέλφη του.

Τέλος, είχα και ένα προσωπικό όφελος από το
βιβλίο αυτό: Στο έργο μου για τη Δίκη των «Εξ»
γράφω έως και «τρυφερά» για τον «πειθαρχιο-
μανή» και «τυπολάτρη» **Χατζηγιάννη**, ωστόσο
«ιππότη του πολέμου», δώκτη το 1912 των βια-
στών, των δολοφόνων αμάχων και των πλασται-
κολόγων. Ωστόσο, διαβάζω τις κρίσεις του τότε
συνταγματάρχη **Φεσσόπουλου**: «Δεν έδειξε το
παραμικρόν ενδιαφέρον διά τους άνδρας, δεν
πρώτησε διά τας ανάγκας των, δεν απιθύμει
ενθαρρυντικών λόγων εις κανένα, δεν εκαιρέτ-
σε καν τους αξιωματικούς. Η πείνα, η ρυτίμια,
η σωματική και ψυχική καταπόνησις δεν τον ελ-
κυσαν»... Σκέφτηκα ξανά που ο **Χόρτον** τον θε-
ωρούσε ψυχασθενή. (Αντίθετα νωρίτερα ο **Πα-
πούλας**-ενδεχομένως έχοντας συνειδητοποιήσει
το μάταιο του εγχειρήματος- άφηνε σημερινούς
τους λιποτάκτες, έστω και αν στην κατάθεσή του
κατά τη Δίκη απέδωσε στον διάδοχό του τη δια-
σάλευση της πειθαρχίας!). Καταλήγοντας και για
την όποια αξία έχει η γνώμη μου: ένθερμα συνι-
στώ αυτό το βιβλίο στους πάντες.